

FORENZNE – PSYCHIATRICKÁ ALKOHOLÓGIA

MUDr. Kollár S.,

znalecký ústav Inštitút forenznych medicínskych expertíz Bratislava

ALKOHOL (ETYLALKOHOL, ETANOL)

- Jednoduchá chemická látka
- Účinky na organizmus sú zložité, komplexné
- Mechanizmus účinku nie je dostatočne objasnený
- Droga č.1 na Slovensku (legálna)

ALKOHOL NA SLOVENSKU

- Spotreba alkoholu: 13,3 litrov čistého alkoholu (100%) na osobu a 1 rok – t.j. 530 veľkých pív alebo 160 fliaš vína alebo 45 fliaš tvrdého alkoholu (údaje nezahŕňajú ilegálny alkohol).
- Zloženie populácie: približne 5% abstinenti, 55% bezproblémoví konzumenti, 30% problémoví konzumenti, 6-10% závislí, z toho 5-10% mužov a 1 - 2% žien.

TYPY PITIA

- I. Abstinent
- II. Nerizikové pitie
  - muži do 40 g, ženy do 20 g etanolu denne
  - 1 pivo = 20 g etanolu, $\frac{1}{2}$ dcl destilátu = 32 g etanolu
- III. Rizikové pitie
  - muži viac ako 60 g a ženy viac ako 40 g etanolu denne

TYPY PITIA

- IV. Škodlivé pitie
- psychické alebo telesné poškodenie
- sociálne poškodenie
- V. Závislosť od alkoholu

ZÁVISLOSŤ OD ALKOHOLU

- Strata kontroly
- Abstinenčný stav
- Craving
- Zvýšená tolerancia (1 promile)
- Narušenie fungovania, pokračovanie v pití napriek narušeniu
- Prednosť pred inými aktivitami, či povinnosťami

MEDZINÁRODNÁ KLASIFIKÁCIA CHORÔB

- F10.0 Akútna intoxikácia
- F10.1 Škodlivé užívanie (zneužívanie)
- F10.2 Syndróm závislosti
- F10.3 Abstinенčný syndróm
- F10.4 Abstinенčný syndróm s delíriom
- F10.5 Psychotické poruchy
- F10.6 Amnestický syndróm
- F10.7 Reziduálna a neskoro nastupujúca psychotická porucha

AKÚTNA INTOXIKÁCIA ALKOHOLOM

- Opitost', jednoduchá opitost', prostá opitost', simplexná opitost', simplexná ebrieta, ebrietas simplex,
- Osobná skúsenosť s alkoholom
- Skúsenosť s alkoholom v sociálnom okolí
- Viac ako 50% násilnej trestnej činnosti má súvislosť s alkoholom (zníženie rozumových schopností, sebaovládania, zvýšenie emotívnosti, impulzívnosti, sebavedomia, agresivity)
- Viktimologické hľadisko

STUPEŇ OPITOSTI

- Podnapitost' 0,15 až 0,47 mg/l (0,30 až 0,99 promile)
- Hovornosť, ľahká eufória, pocit uvoľnenia, zmiernenie úzkosti, útlmu, ľahšie nadväzovanie spoločenských kontaktov, predĺženie reakčného času, ovplyvnenie priestorového videnia, adaptácie na svetlo – tma, farbocitu,
- Mierna opitost' 0,48 až 0,71 mg/l (1,00 až 1,49 promile)
- Zvýšená hovornosť, stupňujúca sa eufória a uvoľnenosť, vtipkovanie, bezstarostnosť, "povznesenie sa nad bežné problémy", zvýšené sebavedomie a sebadôvera, vystatovačnosť, preceňovanie vlastných schopností (fyzických aj psychických), oslabovanie morálnych zábran, sexuálnych zábran, predlžovanie reakčného času, porucha koordinácie pohybov, začervenanie obličaja, narušenie sluchu,

STUPEŇ OPITOSTI

- Stredná opilosť 0,72 až 0,95 mg/l (1,50 až 1,99 promile)
- Stupňujú sa doteraz uvedené príznaky (jemná motorika, hrubá motorika), zníženie pozornosti (nové javy, neočakávané situácie), schopnosti plánovania, predvídania nebezpečenstva, narušenie reči, znižovanie zábran, demaskujú sa skryté zložky osobnosti, pudová zložka osobnosti, afektemotivita labilná až inkontinentná, agresivita,
- Ťažká opilosť 0,96 až 1,43 mg/l (2,00 až 2,99 promile)
- Ťažké poruchy reči, psychomotoriky, výrazné poruchy chovania, agresivita – typická u agresívnych osobností, zvracanie, únik moča, stolice,

STUPEŇ OPITOSTI

Dôležité sú klinické prejavy

Laboratórny nález je pomocný

Jedinec so zvýšenou toleranciou sa v stredne ťažkej opitosti chová adekvátne

Jedinec s nízkou toleranciou sa v ľahkej opitosti správa nápadne

Psychická a fyzická kondícia osoby

PALIMPSEST

Strata spomienok na obdobie opitosti (prípadne jeho časť)

Alkoholické okno, alkoholové okénko

Rýchle vypitie veľkého množstva alkoholu, pitie na lačno

Blokové, ostrovčekovité (útržkovité)

Nie je príznakom závislosti

Toxické pôsobenie alkoholu na ukladanie pamäťových stop

Vo vzťahu k hodnoteniu rozoznávacích a ovládacích schopností nevýznamný fenomén

FORENZNE – PSYCHIATRICKÉ POSÚDENIE

Ovplyvnenie psychických funkcií je nepochybné

Vedomosť o účinkoch alkoholu

Skúsenosti s alkoholom

(Skúsenosti s patickou opitosťou)

Schopnosť zdržať sa prvého napitia

FORENZNE – PSYCHIATRICKÉ POSÚDENIE

- **§ 12 Nepříčetnosť**
- *(1) Kto pre duševnú poruchu v čase spáchania činu nemohol rozpoznať jeho nebezpečnosť pre spoločnosť alebo ovládať svoje konanie, nie je za tento čin trestne zodpovedný.*
- *(2) Ustanovenie odseku 1 sa nepoužije, ak sa páchatel' privedie do stavu nepříčetnosti, čo aj z nedbanlivosti, vplyvom návykovej látky.*

FORENZNE – PSYCHIATRICKÉ POSÚDENIE

- **§ 12 Nepříčetnost'**
- *Kto pre duševnú poruchu v čase spáchania činu nemohol rozpoznať jeho nebezpečnosť pre spoločnosť alebo ovládať svoje konanie, nie je za tento čin trestne zodpovedný.*
- **§ 201a Opilstvo**
- *(1) Kto sa požitím alebo aplikáciou návykovej látky alebo inak privedie, hoci aj z nedbanlivosti, do stavu nepříčetnosti, v ktorom sa dopustí konania, ktoré má inak znaky trestného činu, potresce sa odňatím slobody na tri roky až osem rokov; ak sa však dopustí konania, ktoré má inak znaky trestného činu, na ktorý zákon ustanovuje miernejší trest, potresce sa oným miernejším trestom.*
- *(2) Ustanovenie odseku 1, ako aj § 12 sa nepoužije, ak sa páchatel' priviedol do stavu nepříčetnosti v úmysle spáchať trestný čin.*

FORENZNE – PSYCHIATRICKÉ POSÚDENIE

- **§ 23 Nepříčetnost'**
- *Kto pre duševnú poruchu v čase spáchania činu inak trestného nemohol rozpoznať jeho protiprávnosť alebo ovládať svoje konanie, nie je za tento čin trestne zodpovedný, ak tento zákon neustanovuje inak.*
- **§ 363 Opilstvo**
- *(1) Kto sa požitím alebo aplikáciou návykovej látky, hoci aj z nedbanlivosti, privedie do stavu nepříčetnosti, v ktorom sa dopustí konania, ktoré má inak znaky trestného činu, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až osem rokov; ak sa však dopustí konania, ktoré má inak znaky trestného činu, na ktorý zákon ustanovuje miernejší trest, potrestá sa týmto miernejším trestom.*
- *(2) Ustanovenie odseku 1, ako ani § 23 sa nepoužije, ak sa páchatel' priviedol do stavu nepříčetnosti v úmysle spáchať trestný čin.*

KOMPLIKOVANÁ OPITOSŤ

Intenzita, trvanie psychického rozrušenia, pokles sebaovládania

Neadekvátne silná reakcia na podnety, častá agresivita

Súvislosť medzi podnetom a reakciou je nepopierateľná

Narušenie spomienok (býva nejasná, ale sled udalostí ide zachytiť)

Alkohol + psychofarmaká

Alkohol + drogy (kombinovaná opitosť, kombinovaná intoxikácia)

Chýbajú znaky patologickej opitosti

KOMPLIKOVANÁ OPITOSŤ

Vyčerpanie, únava, poruchy spánku, hladovanie, klimatické extrémny

Neurovegetatívna labilita, emočná nestabilita, čerstvé afektívne zážitky
negatívneho charakteru

Sklon k hypoglykémii, poruchy hormonálnych funkcií

Poruchy pečenej funkcií

Nižší vek

PATICKÁ OPITOSŤ

Patologická opitosť, patická alkoholová reakcia, idiosynkratická intoxikácia

Individuálna intolerancia alkoholu

Jediná alkoholická psychóza nesúvisiaca s chronickým alkoholizmom, ani množstvom vypitého alkoholu

PATICKÁ OPITOSŤ – HLAVNÉ ZNAKY

Kvalitatívna porucha vedomia (sme odkázaní na svedkov)

Strata spomienok ešte pred terminálnym spánkom, (nemusí byť úplná, spomienky nenadväzujú, majú snový charakter)

Psychoticky zmenená osobnosť - chýba súvislosť motivácie a konania (a. netypickosť inkriminovaného konania pre premorbídne návykové vzorce, temperament, charakter, etické či záujmové zameranie, b. náhle, reálnymi okolnosťami danej situácie nevysvetliteľné konanie s chýbaním zrozumiteľnej logickej motivácie, c. automatické a stereotypné konanie bez zámeru či cieľa)

PATICKÁ OPITOSŤ – VEDĽAJŠIE ZNAKY

Môžu sa vyskytovať, ale ich neprítomnosť nevylučuje diagnózu:

Absencia psychomotorických porúch (porucha reči, postoja, chôdze)

Náhla zmena výzoru (rigidná mimika, bledosť v tvári, neprítomný pohľad)

Ráznosť pohybov, energické správanie

Pohybové a rečové automatizmy (úsečná reč, tvrdohlavé presadzovanie náhleho nezmyselného nápadu)

Mlčanlivosť, neodpovedanie

Terminálny kritický spánok imperatívneho charakteru (aj na nevhodných miestach pri náhlom ukončení stavu)

PATICKÁ OPITOSŤ – PODPORNÉ ZNAKY

Podporné znaky (typické pre komplikovanú ev. kombinovanú opitosť, môžu byť prítomné aj pri patickej opitosti):

Vyčerpanie, únava, poruchy spánku, hladovanie, klimatické extrémny

Neurovegetatívna labilita, emočná nestabilita, čerstvé afektívne zážitky negatívneho charakteru

Sklon k hypoglykémii, poruchy hormonálnych funkcií

Kombinácia alkoholu so psychotropnými látkami

Poruchy pečeneových funkcií

Nižší vek

PATICKÁ OPITOSŤ – “BEZVÝZNAMNÉ” ZNAKY

Poukazujú na zvláštnosti a premenlivosti, s ktorými sa možno pri patickej opitosti stretnúť:

Výška alkoholémie

Trvalá či prechodná intolerancia alkoholu

Zachovanie schopnosti používať naučené automatizmy vrátane zložitých ako aj schopnosť správne rozpoznávať niektoré osoby a miesta

Schopnosť postihnutého nechať sa do určitej miery verbálne ovplyvniť a usmerniť

Trvanie stavu (rozmedzie minút až hodín)

Ojedinelé pamäťové stopy, retrográdna amnézia

PATICKÁ OPITOSŤ – “BEZVÝZNAMNÉ” ZNAKY

Prítomnosť niektorých bezvýznamných znakov smeruje k zvažovaniu inej diagnózy (napr. abortívna forma delírium tremens, epilepsia, komplikovaná opitosť, simplexná opitosť u agresívnej osobnosti):

Prítomnosť závislosti od alkoholu

Porucha osobnosti alebo mentálna subnorma či retardácia

Organické poškodenie CNS

Ďakujem za pozornosť.